→ Röportajlar: Gülder DEMİR
ekonomikforumdergisi@gmail.com

Akdeniz'in Yeni Aşkı: ARNAVUTLUK

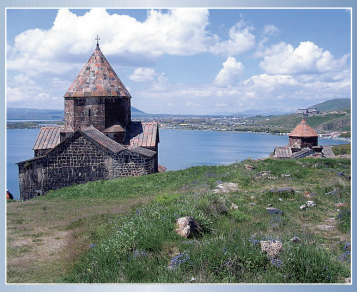

Avrupa Birliği, Arnavutluk'un en önemli ticaret ortağıdır. Arnavutluk'un ithalatının yüzde 61'i, ihracatının ise yüzde 88'i AB ile gerçekleşmektedir. AB ile 2000 yılından bu yana yürürlükte olan tek taraflı taviz rejimi ve 2001 Eylül ayında Dünya Ticaret Örgütü üyeliği Arnavutluk dış ticaretini olumlu etkilemektedir.

Arnavutluk, Akdeniz-Adriyatik ülkesi olarak betonlaşmamış kıyıları ve turizme yönelik potansiyeli ile gelecek dönemlerde turizm alanında bölgede ağırlığı hissedilecek bir ülke görünümündedir. ABD ve AB üyesi ülkeler ile her alanda ilişkileri gelişen Arnavutluk, Avrupa ile bütünleşme hedefine kararlı adımlarla yürümektedir.

İç piyasa talebinin ülke sanayisi tarafından karşılanmaması ve sanayi için gerekli teçhizatın ithalatı sonucu Arnavutluk uzun süredir bir ticaret açığı sorunu yaşamaktadır. İhracat her yıl gelişme gösterse de ithalattaki artış ihracattan fazla olduğu için ticaret açığı sürmektedir. 2000 yılında AB'nin Batı Balkan ülkeleri ile Tercihli Ticaret Anlaşması kapsamında yer alan Arnavutluk, sanayi ve tarım ürünlerinin ihracatında tek taraflı tavizlerden yararlanmaktadır. 2000 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olan Arnavutluk gümrük vergilerini ve kotalarını düzenlemekte, dolayısıyla dış ticaret açığını azalmak için büyük çaba harcamaktadır.

Arnavutluk ülke topraklarının yüzde 36'sını ormanlar, yüzde 24'ünü ekilebilir topraklar, yüzde 15'ini de otlak ve çayırlar oluşturmakta, kalan topraklar tarım dışı kullanılmaktadır. Krom, nikel, bakır, boksit, fosforit, petrol ve kömür vb. yeraltı kaynaklarına sahip olan

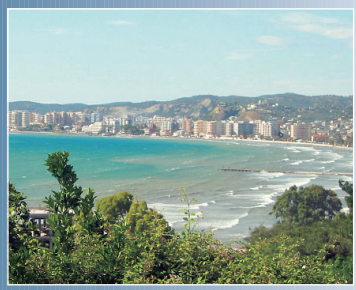

Arnavutluk nüfusunun yüzde 62'sinin kırsal bölgelerde yaşaması ve GSYİH'sinin yarısından fazlasını tarım sektörünün üretmesi büyük ölçüde tarıma dayalı bir ekonomiye sahip olduğunu göstermektedir. Tıbbi tarım ürünleri ihracatta önemli bir kalemi oluştururken, özellikle şarap ve zeytinyağı işleme faaliyetlerinin gelişmesi halinde, üzüm bağları ve zeytinlikleri de büyük potansiyel arz etmektedir.

ARNAVUTLUK EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

Serbest pazar ekonomisine geçen Arnavutluk, ihraç ve ithal ürünler kapsamında büyük değişimler göstermiştir. Krom nikel ve bakır gibi minerallerin ihracatı azalmıştır. Buna karşılık, tekstil ve ayakkabı alanlarında fason üretimi yaygınlaşmıştır. Düşük işçi maliyeti avantajını kullanan Arnavutluk, İtalya ve Yunanistan başta olmak üzere, yarı işlenmiş mamul ithal etmekte ve emek yoğun ürünleri işleyerek tekrar bu ülkelere ihraç etmektedir. Birçok Arnavut firması, Avrupa Birliği üzerindeki ana üreticilerin taşeronu olarak çalışmaktadır. Tarım ve gıda ürünleri önemli ihraç ürünleri olarak büyük potansiyel oluşturmalarına karşın, yetersiz ambalajlama teknikleri nedeniyle yeterince etkinleşememektedir.

Sanayideki daralmayı hizmetler sektöründeki genişlemenin izlediği diğer bölge ülkelerinin aksine Arnavutluk'ta nüfusun büyük kısmı, tarım sektörüne yönelmiştir. Sanayi sektörü emek yoğun alanlarda yoğundur. Zengin orman kaynakları kerestecilik, doğramacılık ve mobilya yapımı alanlarında küçük işletmeleri öne çıkarır.

Halen mevcut işletmelerin yüzde 52'si perakendecilik, yüzde18'i başta oteller, restoranlar ve barlar olmak üzere hizmetler, yüzde onu imalat, yüzde ikisi gıda işleme,

TABLO I: ARNAVUTLUK EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

	2005	2006	2007	2008
Büyüme Oranı (ortalama)	**5.5**	**5.0**	**6.0**	**6.0**
Tarımsal üretim (ortalama)	2.0	2.5	3.0	3.0
Sanayi üretimi (ortalama)	**4.5**	**4.0**	**5.0**	**5.0**
Enflasyon (ortalama)	2.4	2.4	2.5	2.5
İhracat (fob-milyon dolar)	**656**	**765**	**939**	**1.055**
İthalat (fob-milyon dolar)	-2 478	-2 884	-3 285	-3 542
Cari denge (milyon dolar)	**-572**	**-908**	**-945**	**-960**

Kaynak: EIU Makroekonomik Değerlendirme

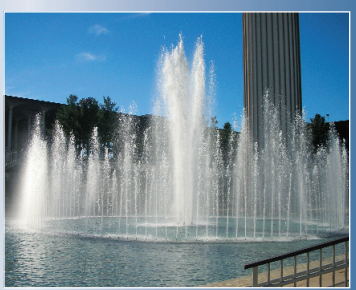
yüzde 14'ü taşımacılık ve yüzde üçü de inşaat alanlarında faaliyet göstermektedir.

Arnavutluk'ta 1918 yılından bu yana petrol çıkarılmakta olup, 1990'lı yılların sonlarında ülkenin petrol şirketi Albpetrol petrol kuyularının ıslah edilmesi amacıyla 250 milyon dolarlık bir yatırım projesi uygulamaya koymuştur. İngiliz Premier Oil ve Alman Preussag firmaları ile Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Derneği (International Finance Corporation-IFC) bu proje için fon ve uzman desteği sağlamaktadır. 1999 yılından sonra petrol, ülkedeki birincil enerji üretiminin yüzde 23'ünü oluşturmaktadır. Petrol dışında, ülkede on bir bölgede çıkan doğal gaz ve küçük kömür madenleri faaliyet göstermektedir.

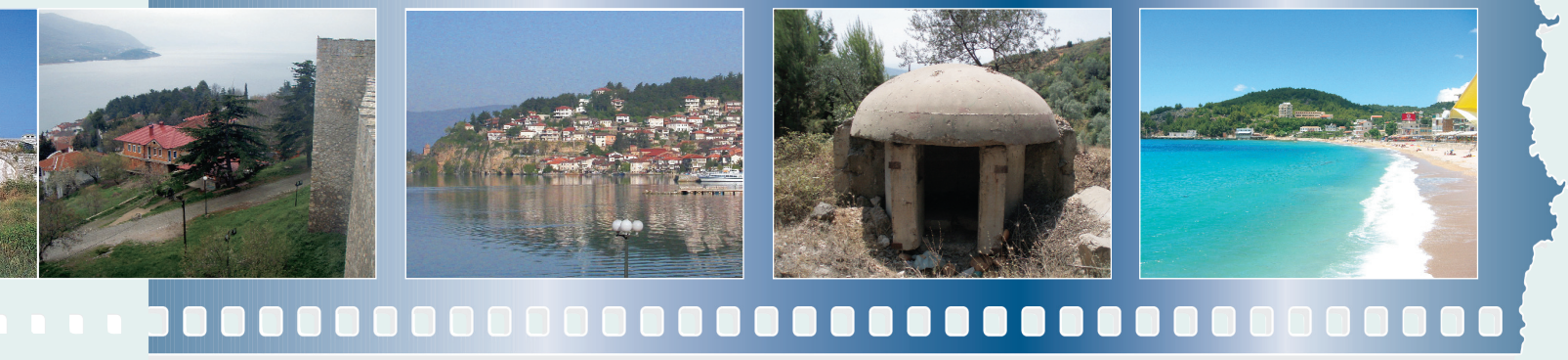
TURİZM

Arnavutluk'ta yatırım potansiyeli oldukça yüksek ve gelişmekte olan bir sektör olarak değerlendirilen turizm konusunda Türkiye ile pek çok yatırım ortaklığına ve işbirliğine gidilebilineceği belirtilmektedir. Ülkenin Adriyatik sahil şeridinde yer alan bölümünün, tatil köyü ve otel turizmi için değerlendirme potansiyeli taşıdığına dikkat çekilmekte. İklimi, tarihi ve coğrafi konumu ile turizm sektörü açısından kaynak sahibi bir ülke olan Arnavutluk'un sahibi olduğu doğal göller ve dağlar turizm sektörünün değerlendirebileceği alternatif unsurlar olarak görülmektedir. Turizm açısından bir kısmı deniz turizmine elverişli olan ve büyük ölçüde bozulmadan kalmış sahil şeridi, dağlık bölgeleri ve tarihi yapıları önemli bir potansiyeli oluşturmaktadır. Kuzeyde Shengjin ve güneyde Himare bölgelerindeki turizm olanaklarını geliştirmek üzere büyük yatırım projeleri uygulamaya konulmuştur. 2006 yılı verilerine göre Arnavutluk'ta sekiz bin yatak kapasitesine sahip 200 otel bulunmaktadır. Ülkede ağırlıklı olarak turizm alt yapısının yenilenmesine ve hukuki düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Arnavutluk yılda iki milyon turist ağırlamakta olup, yabancı turistler genellikle Kosova ve Makedonya'yı tercih etmektedir. Arnavutluk'taki Butrint, Apollonia ve Durres'deki tarihi yapılar için yeterli koruma ve bakımın sağlanması halinde tarihi yerlerin de ülke turizmi açısından belirleyici olacağı ifade ediliyor. Özellikle Butrint'te bulunan Roma Dönemi mimari özellikleri taşıyan yapıların sergileneceği bir ulusal

park kurulması projesi için hükümetin İngiltere'deki Butrint Vakfi ile çalışmalar sürdürdüğü biliniyor.

YABANCI YATIRIMLAR

Kolektif çiftliklerin şahsi mülke dönüşmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ortaya çıkması, çeşitli mağazaların açılması, konut sıkıntısı, büyük altyapı projeleri, turizm sektörünün gelişmesi ve ülkeye yönelen insani ve askeri fonlar, hizmetler sektörünü hızla büyütmektedir.

Arnavutluk'ta, İtalya ve Yunanistan kaynaklı yabancı yatırımlar yaygınlaşmakta olup, Batılı ülkeler için gerçekleştirilen fason üretim, tekstil ve deri eşyalar sektörlerini canlandırmıştır. Yabancı firmalar için fason ayakkabı, giysi ve mobilya yapımı yaygınlaşmıştır. Bu yolla gerçekleştirilen reeksportlar, ülkenin toplam ihracatının üçte ikisini oluşturmuştur. Konut yapımı ve tamiri alanlarında talep yüksektir. İnşaat malzemeleri sektörü büyümenin temel konusu haline gelmiştir ve sektörde, her biri ortalama 150 kişiyi istihdam etmekte olan yaklaşık bin özel firma faaliyet göstermektedir.

Ulaştırma ağı, Avrupa standartlarının altındadır. Karayolları 18 000 km uzunluğundadır. Ülke-

TABLO II: KARŞILAŞTIRMALI EKONOMİK GÖSTERGELER

	Arnavutluk	Makedonya	Bosna/Hersek	Sırbistan/ Karadağ	Hırvatistan
Büyüme (Yüzde)	**5,5**	**3,8**	**5,3**	**5,0**	**3,8**
GSYİH (Milyar dolar)	17,5	15,6	32,3	50,8	53,8
Kişi Başına GSYİH (dolar)	**5.608**	**7.641**	**8.212**	**6.288**	**11.806**
Enflasyon (Ortalama-Yüzde)	2,4	0,5	3,0	16,0	3,3
Cari Denge (milyar dolar)	**-0,5**	**-0,1**	**-1,8**	**-2,0**	**-1,8**
İhracat (fob-milyar dolar)	0,7	2,1	2,7	5,5	10,3
İthalat (fob-milyar dolar)	**-2,6**	**-3,1**	**-7,5**	**-11,2**	**-19,0**

Kaynak: İGEME-İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2007

TABLO III: TÜRKİYE ARNAVUTLUK DIŞ TİCARETİ (Bin Dolar)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	X/M	DENGE	HACİM
2000	**61.305**	**2.796**	**21.93**	**58.509**	**64.101**
2001	73.205	3.615	20.25	69.590	76.820
2002	**78.633**	**3.880**	**20.27**	**74.753**	**82.513**
2003	113.688	4.578	24.83	109.110	118.266
2004	**161.028**	**15.528**	**10.37**	**145.500**	**176.557**
2005	190.890	16.237	11.76	174.653	207.127
2006	**213.601**	**12.489**	**17.10**	**201.112**	**226.090**
2007	294.283	23.842	12.34	270.441	318.125

Kaynak: TUİK

de 447 km.'si ana hat, 230 km.'si ikincil hat olmak üzere toplam 677 km. demiryolu vardır. En önemli iki limanı, Durres ve Vlore şehirlerindedir. Bunların yanı sıra, güneyde, İtalya ve Yunanistan'a yolcu ve hafif yük taşımacılığı konusunda hizmet vermekte olan Saranda Limanı vardır. Ülkedeki tek ticari havaalanı Tiran yakınlarındaki Rinas'tır. Hidroelektrik tesisleri, ülke elektriğinin yüzde 90'ını üretir.

ARNAVUTLUK PAZARI YATIRIMCILARA AÇIK

Arnavutluk'ta pazara girişte herhangi bir hukuksal engel söz konusu değildir ve tüm sektörler yabancı yatırıma açıktır. Engeller daha çok pratikte karşılaşılan yolsuzluk, altyapı ve enerji yetersizliği ve bürokrasinin yavaşlığı gibi faktörler olduğu belirtilmektedir. Sınırlı sorumlu şirketler, ülkede en yaygın olan şirket türüdür. Pazara giriş ortalama 47 günde tamamlanabilecek on bir basamaklı bir prosedür gerektirmektedir. İş kurmanın ortalama maliyeti ise 550 dolardır. Pazara giriş (özellikle tüketim malları konusunda) için en kolay yol; pazarı iyi tanıyan ve nasıl hareket edilmesi gerektiğini bilen yerel bir distribütör veya yatırım ortağı bulmaktır.

İthalat işlemlerinde uygulanan KDV oranı yüzde 20'dir. İthalatta miktar kısıtlamaları bulunmamaktadır. Ülkeye ihraç edilecek ürünün etiketi, miktar, içerik ve kullanım alanını içermelidir. Ürünün üzerinde de üretim ve son kullanma tarihleri ve garanti süresi bulunmalıdır. Etiketler Arnavutça olmalıdır. Ülkeye reeksport ya da tamir amacıyla geçici olarak giriş yapan ürünler ile en fazla bir yıllık süre için geçici olarak giriş yapan makine ve cihazlara yüzde bir oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Yabancılar için ülkede mülk ve hisse sahibi olmaya yasal bir engel yoktur. Fiyatlar büyük ölçüde serbest bırakılmıştır.

Ülkede ürünler toptancılar, perakendeciler ya da bu işle uğraşan kişiler aracılığıyla satılabilmektedir. Ayrıca ithalatçılar, ithal ettikleri ürünleri giriş gümrüğünde doğrudan toptancılara da satabilmektedir. Arnavutluk'un perakendecilik sektörünün temelini, küçük dükkânlar ile çiftlik ürünleri ve el sanatları için kurulan açık pazarlar oluşturmaktadır. İthal tüketim mallarını temin etmek çok kolaylaşmıştır. Büyük satış mağazaları halen başkent Tiran, Durres ve Vlore'de faaliyet göstermektedir. Arnavutluk tüketicilerin, fiyata çok duyarlı ve marka bağımlılığı zayıf tüketiciler olduğu dikkate alınmalıdır. Arnavutluk'un yatırımcılara sağladığı teşvikler şöyle:

- On yılı aşkın süredir ekonomik açıdan verimli faaliyetler sürdüren firmalar için dört yıllık vergi muafiyeti
- Ekonomik anlamda verimli olan alanlarda yeniden yatırım için, kurumlar vergisinin yüzde 60'ının iade edilmesi
- Öncelikli olarak turizm ile kalkındırılacak bölgelere ilişkin kanun" çerçevesinde tanıtım faaliyetlerinde bulunan firmalara beş yıl süre ile gümrük vergilerinden muafiyet.
- Serbest bölgelerde faaliyet gösteren ya da imtiyaz sözleşmelerinden faydalanan firmaların yatırımları için teşvikler.

TÜRKİYE İLE TİCARET

Türkiye-Arnavutluk arasındaki ikili ekonomik ilişkiler ticaret ağırlıklıdır. Arnavutluk ile ticaretinin büyük bir bölümünü Türkiye'nin ihracatı oluşturmaktadır. Türkiye çeşitli gıda, demir, çelik, kimyasallar, temizlik, dokuma ve sanayi ürünleri, demir-çelik ve demir-çelikten eşya ile elektrikli makine ve cihazlar ihraç etmektedir. Türkiye Arnavutluk'tan genel olarak ham deri ve postlar, kauçuk ve kauçuktan eşya, yağlı tohumlar, meyveler, dokumaya elverişli suni lifler ve makine ve cihazlar ithal etmektedir. Türkiye Arnavutluk'ta halen yaklaşık 35 milyon doları bulan yatırımlarıyla, sıralamada İtalya ve Yunanistan'ın ardından gelmektedir.

2007 yılında Arnavutluk'a ihracatımız, 2006 yılı ihracatı olan 213 milyon dolardan yüzde 38'lik bir artışla 294,2 milyon dolara çıkmıştır. Aynı dönemde ithalat 12,4 milyon dolardan, 23,8 milyon dolara yüzde 91 oranında artmıştır. Dış ticaret hacminde ise, 2007 yılında 2006'ya oranla yüzde 41 oranında artış kaydedilmiştir. (Bkz: TABLO III)

Türkiye'nin Arnavutluk'a yaptığı yatırımlar, 2002'de 35 milyon dolar civarında iken, bugün 620 milyon dolara ulaşmış bulunuyor. Yürürlüğe girecek olan Türkiye-Arnavutluk Serbest Ticaret Anlaşmasının, ticaret hacminde önemli açılıma zemin hazırlamanın yanı sıra yatırımları ve ortak girişimleri özendireceği düşünülmektedir. Türk girişimciler Arnavutluk'ta özellikle inşaat, bankacılık, telekomünikasyon, akaryakıt dağıtımı, sağlık, demir-çelik ve madencilik sektörlerine yatırım yapıyorlar. Yine, enerji sektörüne de Türk yatırımcıları ilgi gösteriyor. Önümüzdeki dönemlerde bu ilginin daha geniş alanları ve özellikle turizm sektörünü kapsaması bekleniyor.

Arnavutluk Ekonomisi Gelecek Vaat Ediyor

DEİK Türk-Arnavutluk İş Konseyi Başkanı İbrahim Aksoy, iki ülkenin, gerek ticaret hacmi noktasında, gerekse yatırımlar noktasında bugün çok daha ileri bir seviyede olması gerektiğine işaret ederek Türkiye'nin, Arnavutluk'taki üçüncü en büyük yatırımcı ülke konumunda olduğunu belirtti.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) bünyesinde 1992 yılında kurulan Türk-Arnavut İş Konseyi Başkanlığını İbrahim Aksoy yürütmekte. Aynı zamanda Aksoy Ticaret A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı olan İbrahim Aksoy, iki ülke arasındaki dış ticaret hacminin geçen yıl 318 milyon dolar civarında gerçekleştiğini, bunun mevcut potansiyelin çok altında olduğunu söyledi. Mayıs ayında yürürlüğe girecek olan serbest ticaret anlaşmasının, ticari ilişkilerin gelişmesinde yararlı olacağı görüşünü dile getirerek, Adriyatik sahilinin otel, tatil köyü gibi alanlarda yatırım yapmak için cazip olduğunu söyledi.

● Arnavutluk ekonomisinin gelişimi hangi sektörler de yoğunlaşıyor? Ekonominin temel dayanağı nedir?

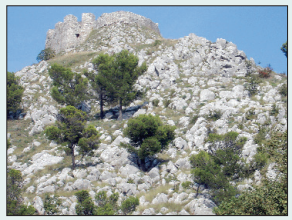
Arnavutluk ekonomisi geleneksel olarak tarıma dayanmaktadır. Tarım Arnavutluk için gelecek vaat eden ve gelişmelere açık bir sektör olmasına karşın son yıllarda tarımın GSYİH'deki payı azalmış, servis sektörü öne çıkmıştır. Arnavutluk son yıllarda etkin bir özelleştirme sürecinden geçmektedir. Bu kapsamda Arnavutluk ekonomisi telekom, turizm, inşaat ve tarım sektöründe gelecek vaat etmektedir.

İtalya, Yunanistan başta olmak üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan Arnavutluk vatandaşları ülkelerine yıllık 3-4 milyar dolar para göndermektedir. Üretim faaliyeti göstermeyen ülkenin ekonomik olarak temel dayanağı yurtdışından gelen bu paradır.

● Türkiye ile Arnavutluk arasında süregelen ticari ilişkilerin boyutu ve DEİK Türk Arnavutluk İş Konseyi'nin ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik çalışmaları hakkında bilgi ve-

rir misiniz?

Türkiye-Arnavutluk arasındaki ikili ekonomik ilişkiler ticaret ağırlıklıdır. Arnavutluk ile ticaretinin büyük bir bölümünü Türkiye'nin ihracatı oluşturmaktadır. Türkiye çeşitli gıda, demir, çelik, kimyasallar, temizlik, dokuma ve sanayi ürünleri ihraç etmektedir. Arnavutluk ve Türkiye arasında şu an itibariyle olan ekonomik ilişkiler olması gereken boyutta değil. DEİK Türk-Arnavutluk İş Konseyi olarak bu durumu geliştirmek için elimizden geleni yapmaktayız. Arnavutluk'a telekom, bankacılık, turizm, enerji ve inşaat sektörüne yatırımlar yapılmaktadır. Bu çerçevede şu ana kadar Türk iş adamlarının 675milyon USD yatırım yaptığını söyleyebiliriz.

2007 yılında Arnavutluk'a ihracatımız, 2006 yılı ihracatı olan 213,6 milyon dolardan, yüzde 38'lik bir artışla 294,2 milyon dolara çıkmıştır. Aynı dönemde ithalat 12,4 milyon dolardan 23,8 milyon dolara yüzde 91 oranında artmıştır. Dış ticaret hacminde ise, 2007 yılından 2006'ya oranla yüzde 41 oranında artış kaydedilmiştir.

● **Türk işadamları hangi alanlarda Arnavutluğa yatırım yapıyorlar, öne çıkan sektörler hangileri?**

Başta turizm, inşaat, enerji, madencilik ülkede yatırım yapılması gereken sektörler arasında gelmektedir. Türk işadamları ise bugüne kadar finans, telekomünikasyon ve gıda alanında yatırım yaptılar. Arnavutluk'ta hâlihazırda 40 firmamız yaklaşık 115 milyon doları bulan yatırımlarıyla faaliyette bulunmaktadır, sıralamada İtalya ve Yunanistan'ın ardından üçüncü sırada yer almaktadır. Türk girişimcilerinin yatırımları arasında bir ayakkabı fabrikası, bir salyangoz işleme tesisi, çok sayıda mağaza, lokanta, dişçi muayenehaneleri yer almaktadır. Arnavutluk'un ikinci büyük fabrikası, Ulusal Ticaret Bankası'nın (BKT) yüzde 60 hissesi Çalıkbank/Şekerbank ortaklığı tarafından satın alınmıştır. Arnavut devletinin işlettiği Albtelcom'un yüzde 76 hissesini Çalık Grubu almıştır. Türk firmalarının üstlendikleri ve tamamladıkları işlerin tutarı 61,5 milyon dolardır.

Türk yatırımcılarının önyargısız olarak küçük, büyük ayrımına girmeden, Arnavutluk'a rahatlıkla yatırım yapmalarını tavsiye edebilirim. Daha önce belirtmiş olduğum sektörlere yönelirler ise başarılı olacaklarına inanıyorum. Ülkedeki yatırım ortamının iyileşmesine paralel olarak yatırımların artması beklenmektedir.

● **Turizm potansiyeli nasıl değerlendirilebilir?**

Adriyatik'e 527 km. sahili olan ve 300 gün güneş gören ülkede yapı henüz tamamlanmamış olduğu için eksiklikler mevcuttur. Ancak ülkenin gelecekte turizm alanında çok ciddi bir potansiyele sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

● **DEİK Türk Arnavutluk İş Konseyleri Başkanı olarak önünüze koyduğunuz projeler var mı, çalışmalarınızı hangi alanlarda yoğunlaştırmayı düşünüyorsunuz?**

Birçok alanda projelerimiz mevcut. Gıda alanında un, makarna, bisküvi ve ekmek fabrikaları ile birlikte turizm sektörünü projelerimiz arasında sayabiliriz.

Arnavutluk, Türk Turizm Yatırımcılarını Davet Etti

Arnavutluk Yabancı Yatırım Ajansı Başkanı Denis Kalenja: "Turizm açısından çok önemli bir bölge olan Arnavutluk'un güney sahilleriyle ilgili altyapı da tamamlanmak üzere. Hükümetimiz, özellikle turistik altyapı açısından destek ve finansman vermeye hazır. Türk yatırımcılara sesleniyorum; yatırımlarınızı bekliyoruz."

Arnavutluk Yabancı Yatırım Ajansı Başkanı Denis Kalenja, ülkesinin turizm potansiyeli hakkında Ekonomik Forum Dergisi'ne konuştu. Kalenja, iki ülke arasında kültürel ve tarihi bağlar olduğuna işaret ederek, bu ilişkilere son zamanlarda ticaretin de eklenmesinden büyük memnuniyet duyduklarını söyledi. Türkiye'nin kendileri için her şeyden öte bir "model" olduğunu vurgulayan Kalenja, turizm konusunda ilk hukuki altyapıyı Türkiye'den aldıklarını, bunu değiştirip iyileştirerek 2007'de kabul ettiklerini anlattı.

● Arnavutluk'ta yapılan ekonomik ve ticari reformlar hakkında kısaca bizi bilgilendirir misiniz?

Son iki yıl içerisinde Arnavutluk'ta özellikle özelleştirme yönünde çok gelişmeler oldu ve reformlar yapıldı. En önemli gelişme yatırım konusunda yabancı şirketlerin bir gün içerisinde 1 Euro ile şirketlerini kayıt edebilmeleri. Bundan önce 400 ile 500 Euro olan bu ücret 1 Euro'ya düştü. Ayrıca aylarca süren bu prosedür de bir güne düşmüş durumda. Bu sadece reformlardan bir örnek. Bu prosedür farklı kurumlardan alınıp sadece bir merkeze alındı. Firmaların lisanslarını da sadece bir merkezden almaları için çalışmalarımız devam ediyor. Sabit bir vergi oranı var, firmalar için bu oran yüzde on. Arnavutluk Yabancı Yatırım Ajansı iki sene önce bu gelişmeleri düzenlemek amacıyla kurulmuş bir ajanstır. İpotek konusunda elektronik ortama geçilmesi konusunda işlemler devam ediyor. Arsa konusunda çok ciddi güven sorunları vardı, yani her şey kayıt altında olmadığı için, hangi arsanın kime ait olduğu konusu çok sorun yaratıyordu. Şimdi elektronik ortamda bu sorun ortadan kalkıyor. Artık kimsenin değiştiremeyeceği güvenli bir program söz konusu. Vergiler de elektronik ortamda ödeniyor.

İhaleler de yine elektronik ortamda oluyor. Dolayısıyla siz yatırım için başvurduğunuzda her şey elektronik ortamda gerçekleştiriliyor ve hiçbir şeyi değiştiremiyorsunuz. Ve netice alana kadar da işlemi yönlendirecek bir girişimde bulunamıyorsunuz. Böylece ihaleler konusunda da daha güvenilir bir sistem oluşturuldu. Bütün bunlar ticareti ve yatırımcı ortamı engelleyici tüm unsurları ortadan kaldırmak amacıyla yapılan düzenlemeler.

● Arnavutluk yabancı yatırımcılara ne gibi teşvik ve destek veriyor?

Bize gelen yabancı yatırımcının en az önemsediği konu vergi. Çünkü vergi sabit, yüzde on. Politik faktörler risk olarak daha ön plana çıkıyor. Arnavutluk'un NATO üyelik prosedürleri devam ediyor. Bu da riski azaltacak bir yol olabilir. Arnavutluk'a yatırım yapan ve üretim yapan ve buradan ihraç eden firmalar için 1 Euro'ya arsa sağlıyoruz ve bu 30 yıla kadar çıkabiliyor. Yatırımın büyüklüğüne göre bu süre değişebiliyor. Bu konuda bir örnek vermek istiyorum. Alman bir firma zeytinyağı üretimi konusunda beş milyon Euro'luk bir yatırım yaptı. Şu anda zeytinleri Yunanistan'dan ithal ediyorlar. Ama Arnavutluk'ta zeytin üretimi de yapabiliriz. Bin hektarlık bir arsa bulduk, çok kuru bir arsaydı, ama yatırım için uygun bir arsaydı. Şimdi oraya zeytin ağaçları dikeceğiz. Biraz pahalı, ama firma için de değen bir yatırım. Böylece firma kendi üretimini yaparak artık zeytin ithal etmek zorunda kalmayacak.

● Arnavutluk'a yatırım yapan ülkeler sıralamasında liste başı hangi ülkeler?

En çok yatırımlar İtalya ve Yunanistan'dan. Türkiye de ilk sıralarda yer alıyor, ama en çok İtalya, Yunanistan bir de Almanya ve ABD var. İtalya ve Yunanistan, yatırımlarda da olduğu gibi ikili ticari ilişkilerimizde liste başı ülkeler durumunda. Biz 1991'de ilk bağımsızlığımızı ilan ettiğimizde Türkiye ile vize gerekmediği için ilişkilerimiz çok çabuk yürüdü ve yatırımlarla ticarete başladık. İlk ve en büyük ticaret partnerimiz Türkiye'ydi. Şu anda bu durum tabii değişti, ama yine o zamanki haline getirmeye çalışıyoruz. Turizm konusunda Türkiye'nin Arnavutluk'a destek verebileceği pek çok konu var. Özellikle Türkiye, turizmin her alanında uzman olan bir ülke olduğu için, bize bir örnek teşkil ediyor. Turizm sektörü için arka planda kalan gıda ve benzeri tüm sektörler turizmle birleştiği için bu konudaki uzmanlıklarımızı da buna yansıtıyoruz. Gıda üretimde önde gelen sektörlerden biri. Türkiye'nin de bu konuda çok iyi durumda olduğunu biliyoruz. Arnavutluk da bu konuda çok önemli bir merkez olabilir. Bulgaristan ve Romanya özellikle bu konuyu önemsiyor ve firmalarını Arnavutluk'a yönlendiriyor. Türk firmaları için bu mümkün, ama ne kadar geçerli ondan emin değilim.

● Konu turizme gelmişken, Arnavutluk'un turizm sektöründeki gelişimi nedir?

Geçen yıl ülkemizi, bir milyonu yabancı olmak üzere yaklaşık iki milyon kişinin ziyaret etti. 900 otel bulunan turizm sektörümüzün yatak kapasitesi. 34 bin, ancak bunların yetersiz kaldığını ifade edebilirim. Turizm gelirlerimiz GSMH'nin yüzde dördü civarında ve bunu yüzde 7,5'e çıkarmayı hedefliyoruz. 2007 turizm gelirimiz bir milyar dolara ulaştı. Türkiye'nin ticari ilişkilerimizde çok önemli bir yeri var, İtalya ve Yunanistan'dan sonra üçüncü sırada geliyor. Turizm alanındaki işbirliği ve yatırımları artıracak olursak, çok kısa sürede Türkiye, ikinci hatta neden olmasın belki de birinci ticari partnerimiz olabilir. Hükümetimiz, özellikle turistik altyapı açısından destek ve finansman vermeye hazır. Turizm açısından çok önemli bir bölge olan Arnavutluk'un güney sahilleriyle ilgili altyapı da tamamlanmak üzere. Arnavutluk'un "Arnavutluk sizi keşfediyor, siz de Arnavutluk'u keşfedin" şeklindeki sloganını "Arnavutluk yeni bir aşktır" şeklinde değiştirdik. Türk yatırımcılara sesleniyorum; yatırımlarınızı bekliyoruz. Çünkü turizm kapasitemizi artırmamız lazım.